

MILLIY QADRIYATLAR VA GLOBALLASHUV: ZAMONAVIY IJTIMOYIY-MADANIY TRANSFORMATSIYALAR TAHLILI

Turdali Malikov

Namangan davlat texnika universiteti dotsenti

E-mail: malikov_77@mail.com

Tel: +998936667771

Annotatsiya: Ushbu maqola globallashuv jarayonining milliy qadriyatlar ustidagi ijtimoiy-madaniy ta'sirini tahlil qiladi. Globallashuvning madaniy almashinuv, axborot tizimlari va xalqaro migratsiya orqali milliy madaniyatga qanday ta'sir qilishi, qadriyatlarining saqlanishi, modernizatsiyadan o'tishi va transformatsiyalanishi masalalari ko'rib chiqiladi. Maqola milliy qadriyatlarining jamiyat identiteti, axloqiy me'yorlar va madaniy merosni saqlashdagi rolini ochib beradi hamda ularni zamonaviy sharoitga moslashtirish strategiyalarini muhokama qiladi. Shuningdek, globallashuv sharoitida milliy qadriyatlarni saqlash va rivojlantirish yo'llari, jumladan madaniy merosni muhofaza qilish, ta'lim va axborot tizimida targ'ib qilish, shuningdek zamonaviy texnologiyalar bilan uyg'unlashtirish masalalari yoritiladi.

Kalit so'zlar: globallashuv, milliy qadriyatlar, madaniy transformatsiya, identitet, madaniy meros, modernizatsiya

Globallashuv jarayoni bugungi kunda dunyo miqyosida iqtisodiy, siyosiy, madaniy va ijtimoiy tizimlarda chuqur o'zgarishlarni yuzaga keltirmoqda. Ushbu jarayon nafaqat davlatlararo integratsiyani, balki turli xalqlar, ularning an'analari va qadriyatlari o'rtasidagi aloqalarni ham kuchaytirmoqda. Shu bilan birga, globallashuv milliy madaniyat va qadriyatlar tizimiga ta'sir ko'rsatadi, ularni yangi ijtimoiy-madaniy kontekstda qayta shakllanishga majbur qiladi.

Milliy qadriyatlar – bu xalqning tarixiy tajribasi, madaniy merosi, axloqiy me'yorlari va ijtimoiy odatlarini o'zida mujassamlashtirgan muhim ijtimoiy-kultural resursdir. Ular xalqning identitetini, ijtimoiy barqarorligini va madaniy o'ziga xosligini ta'minlaydi. Biroq globallashuvning tezkor rivojlanishi milliy qadriyatlarining yo'qolishi yoki ularning modernizatsiya jarayonida sezilarli o'zgarishlarga uchrash xavfini ham oshirmoqda[1].

Shu nuqtai nazardan, milliy qadriyatlar va globallashuv jarayonlari o'rtasidagi o'zaro ta'sirni ilmiy asosda tahlil qilishga, zamonaviy ijtimoiy-madaniy transformatsiyalarni aniqlashga va milliy qadriyatlarni saqlash hamda rivojlantirish strategiyalarini ko'rib chiqishga dolzar sanaladi.

Globallashuv jarayoni bugungi kunda dunyo miqyosida iqtisodiy, siyosiy va madaniy integratsiya tizimlarini chuqurlashtirmoqda. Ijtimoiy-madaniy nuqtai nazardan, bu jarayon turli xalqlarning madaniy mahsulotlari, jumladan kino, musiqa, adabiyot va internet-kontent orqali tezkor almashinuvga olib keladi. Shu tariqa, milliy madaniyat uchun yangi imkoniyatlar yaratiladi, lekin ba'zan bu jarayon milliy qadriyatlarning o'ziga xosligini zaiflashtirishi xavfini ham oshiradi. Global axborot tizimlari va ijtimoiy tarmoqlar orqali milliy qadriyatlar, urf-odatlar va an'analar keng auditoriyaga tarqaladi, bu esa ularni saqlash va targ'ib qilish imkonini beradi. Shu bilan birga, xalqaro migratsiya va demografik o'zgarishlar natijasida madaniy muhitda integratsiya jarayonlari kuchayadi, bu milliy qadriyatlarni qayta shakllanishga majbur qiladi[2].

Milliy qadriyatlar xalqning tarixiy tajribasi, axloqiy me'yorlari, madaniy merosi va ijtimoiy odatlarini o'zida mujassamlashtirgan tizim sifatida muhim ijtimoiy-kultural resursni tashkil etadi. Ularning jamiyatdagi roli ko'p qirrali va muhimdir. Avvalo, milliy qadriyatlar xalqni birlashtiruvchi va ijtimoiy identitetni belgilovchi asosiy omil sifatida namoyon bo'ladi. Shu bilan birga, milliy qadriyatlar insonlar orasidagi munosabatlar, odob-axloq me'yorlari va ijtimoiy normalarni shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Tarixiy-madaniy nuqtai nazardan ular avlodlararo uzviylikni ta'minlab, xalqning madaniy merosini saqlashga xizmat qiladi. Shu bilan birga, milliy qadriyatlar transformatsion funktsiya orqali yangi sharoit va qiyinchiliklarga moslashadi hamda jamiyatni rivojlantirishga yordam beradi[3].

Globallashuv sharoitida milliy qadriyatlar turli yo'nalishlarda o'zgaradi. Ular saqlanishi, modernizatsiyadan o'tishi yoki ijtimoiy-madaniy transformatsiyaga uchrashi mumkin. Bu jarayon milliy identitetning mustahkamligini aniqlash va uni saqlash strategiyalarini ishlab chiqish zaruratini keltirib chiqaradi. Milliy qadriyatlarni saqlash va rivojlantirishning samarali yo'llaridan biri madaniy merosni muhofaza qilishdir. Tarixiy yodgorliklar, milliy san'at va adabiyotning asrab-avaylanishi xalqning madaniy o'ziga xosligini saqlashga xizmat qiladi[4].

Ta'lim va tarbiya tizimida milliy qadriyatlarni o'rgatish, ularni zamonaviy bilimlar bilan uyg'unlashtirish ham katta ahamiyatga ega. Bu nafaqat milliy identitetni mustahkamlaydi, balki yangi avlodni o'z qadriyatlarini qadrlashga o'rgatadi. Shu bilan birga, axborot maydonida milliy til, adabiyot va san'atni targ'ib qilish milliy qadriyatlarning ommalashishini ta'minlaydi va global auditoriya bilan aloqalarni kuchaytiradi. Ijtimoiy tadbirlar, festival'lar va xalqaro madaniy loyihalar esa milliy an'analar va urf-odatlarini amaliy ko'rsatish orqali qadriyatlarni jonli saqlash imkonini yaratadi. Shu jarayonda davlat siyosati, jamiyatning madaniy ongi va xalqaro hamkorlik globallashuv sharoitida milliy qadriyatlarni saqlash uchun muhim shart bo'lib xizmat qiladi[5].

Globallashuv natijasida milliy qadriyatlarda sezilarli ijtimoiy-madaniy transformatsiyalar yuz beradi. Madaniyatlararo integratsiya jarayonida boshqa xalqlarning urf-odatları va qadriyatlari milliy madaniyatga kirib, yangi sintez hosil qiladi. Shu bilan birga, jamiyatda turli qadriyat tizimlari mavjud bo'lib, ular orasida uyg'unlikni topish talab etiladi. An'anaviy qadriyatlar esa yangi texnologiyalar, ilmfan va global madaniyat ta'sirida qayta talqin qilinadi. Natijada milliy qadriyatlar statik tizim sifatida qolmay, doimiy ravishda ijtimoiy-madaniy transformatsiyalar orqali jamiyatning zamonaviy sharoitga moslashishini ta'minlaydi[6].

Bundan tashqari, globallashuv jarayoni milliy qadriyatlarning xalqaro maydonda tan olinishi va ularni global kontekstda targ'ib qilish imkoniyatini ham beradi. Shu bilan birga, u mahalliy qadriyatlarni yangicha shakllar va kontent bilan boyitadi. Misol tariqasida, milliy san'at asarlari va musiqiy ijro global platformalarda namoyish etilib, xalqaro auditoriyada e'tirof topadi, bu esa milliy identitetning kuchayishiga xizmat qiladi. Shu jarayonda milliy qadriyatlarni saqlash va rivojlantirish strategiyasi sifatida, ularni yangi madaniy va texnologik sharoitlarga moslashtirish zarurati yuzaga keladi[7].

Shu bilan birga, milliy qadriyatlarning globallashuv kontekstidagi tahlili shuni ko'rsatadiki, ularning saqlanishi va rivojlanishi nafaqat tarixiy va madaniy jihatdan, balki ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash nuqtai nazaridan ham muhimdir. Milliy qadriyatlar jamiyatning turli qatlamlari o'rtasida uzviylikni saqlash, ijtimoiy muvozanatni ta'minlash va madaniy o'ziga xoslikni asrashga yordam beradi. Shu bois, globallashuv jarayonida milliy qadriyatlar bilan ishlash strategiyasi ilmiy asoslangan, tizimli va integratsiyalashgan yondashuvni talab qiladi[8].

Globallashuv jarayoni milliy qadriyatlar ustida sezilarli ijtimoiy-madaniy ta'sir ko'rsatadi. Shu bilan birga, u milliy madaniyatning rivojlanishi va xalqaro maydonda tan olinishiga imkon yaratadi[9]. Milliy qadriyatlar esa jamiyatning identitetini saqlash, axloqiy va madaniy merosni uzviy ravishda uzatish hamda ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Shu bois, ularni saqlash va rivojlantirish strategiyasi globallashuv sharoitida madaniy merosni muhofaza qilish, ta'lim va axborot tizimida targ'ib qilish, shuningdek, zamonaviy texnologiyalar bilan uyg'unlashtirish orqali amalga oshirilishi lozim. Natijada milliy qadriyatlar doimiy transformatsiyalar orqali jamiyatning zamonaviy sharoitga moslashishini ta'minlaydi va milliy identitetni mustahkamlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati:

1. Appadurai A. *Modernity at Large: Cultural Dimensions of Globalization*. // Minneapolis: University of Minnesota Press. – 1996.

2. Inglehart R., Baker W. E. Modernization, Cultural Change, and the Persistence of Traditional Values. // American Sociological Review. – 2000. – Vol.65, №1. – P.19-51.
3. Jamolov D. Globallashuv sharoitida milliy an'ana va qadriyatlarni asrash zaruriyati. // Ta'lim va fanlararo tadqiqotlar jurnali. – 2025. – №4. – B.45-53.
4. Mamadaliyev M. The Role of Uzbek National Traditions in the Ethical and Aesthetic Development of Society. // Samarkand State Institute ilmiy jurnali. – 2025. – №3. – B.77-85.
5. Qoraboyev A. H., Jo'raqoziyeva M. O. Milliy tarbiya va umuminsoniy qadriyatlar uyg'unligi. // Tadqiqotlar jurnali. – 2025. – №2. – B.112-120.
6. Sultonova L. S. The Essence and Development of National Culture in the Context of New Uzbekistan. // Ilmiy maqola. – 2025. – №1. – B.34-42.
7. Xolmo'minov J. Philosophical-Social Aspects of Language Phenomen in Globalization Condition. // UzLC ilmiy jurnali. – 2020. – №2. – B.56-64.
8. Xakimov A. O. Globalization and National Values. // Web of Humanities jurnali. – 2025. – №5. – B.98-105.
9. Akilova O', Ergasheva D. Yangi O'zbekiston yoshlarini milliy qadriyalarga sadoqat ruhida tarbiyalashning falsafiy yo'nalishlari. // Zamonaviy taraqqiyot va fan jurnali. – 2025. – №6. – B.126-132.